

SOSYAL BİLGİLER 5

YAŞANACAK YERLER

NÜFUS VE YERLEŞME

- **Sınırları belirli bir alanda** (köy, ilçe, il, bölge, ülke vs.) **yaşayan insan sayısına “nüfus” denir.** Dünyada olduğu gibi ülkemizde de nüfus dağılımı da farklılık göstermektedir.
- Ülkemizde nüfus dağılımı; **iklim, yeryüzü şekilleri ve su kaynakları** gibi doğal unsurlar ile **ulaşım, tarım, turizm, eğitim ve ticaret** gibi beşerî unsurlara bağlı olarak farklılık göstermektedir.

- Bir yerin, yerleşim yeri olarak seçilmesi **fiziki ve beşerî faktörlere** bağlıdır. Çünkü insanlar yerleşim yeri olarak, ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilecekleri alanları seçerler.
- **Toprağın verimli, iklimin elverişli olduğu, sanayi ve ticaretin geliştiği alanlar** yoğun nüfuslanmıştır;
- **yükseltinin fazla, iklim şartlarının elverişsiz ve ekonomik faaliyetlerin gelişmediği alanlar** az nüfuslanmıştır.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN DOĞAL FAKTÖRLER

İKLİM:

- **İklimin ılıman (ılık) olduğu yerlerde nüfus yoğunudur.**
 - Ülkemizde denizin ılıman etkisinden dolayı **nüfusun büyük kısmı Marmara, Ege, Karadeniz, Akdeniz kıyılarında toplanmıştır.**
-
- **Kışların sert ve uzun, yağışın az, karasal iklim şartlarının görüldüğü yerlerde ise nüfus azdır** (tenhadır).
 - Örneğin; İstanbul, İzmir ve Antalya'da iklim koşulları uygun olduğu için nüfus buralarda daha fazladır. Hakkâri, Kars, Tunceli gibi illerde ise nüfus, iklime bağlı olarak daha azdır.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN DOĞAL FAKTÖRLER

YER ŞEKİLLERİ:

- Ülkemizde dağlık ve engebeli alanlarda nüfus yoğunluğu seyrek, **ovalarda ve tarıma uygun alanlarda nüfus yoğundur.**
- Örneğin; düz bir alana sahip olan Adana, Konya ve Bursa gibi illerimizin nüfusu fazladır.

- Yeryüzü şekillerinin engebeli olduğu Muş ve Artvin gibi illerimizin nüfusu azdır.
- **Yıldız Dağları Bölümü, Taşeli Platosu, Biga Yarımadası, Teke Yarımadası, Hakkâri Bölümü, Menteşe Yöresi** gibi yerler ülkemizde yer şekillerinden dolayı nüfusun az olduğu alanlardandır.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN DOĞAL FAKTÖRLER

TOPRAK ÖZELLİKLERİ:

- Toprakların verimli olduğu alanlar (**Çukurova, Gediz, B. Menderes, Bafra, Çarşamba ovaları**) yoğun nüfuslanmışken,
- Akdeniz kıyısındaki **Teke ve Taşeli Platoları arazi yapısı, Tuz Gölü çevresi ise toprakları çorak ve verimsiz olduğu için** az nüfuslanmıştır

SU KAYNAKLARI:

- Su insanlar için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Bu nedenle hem içme hem de tarım ve sanayide kullanılması nedeniyle **ülkemizde birçok yerleşim yeri su kaynaklarının kenarında kurulmuştur.**

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN DOĞAL FAKTÖRLER

BİTKİ ÖRTÜSÜ:

- ✓ **Ormanların gür olduğu yerlerde yerleşme az görülür.**
- ✓ Örneğin Trabzon, Rize ve Giresun'un dağlık kesimlerinde nüfusun seyrek olmasında etkili olan faktörlerden biri de ormanların fazlalığıdır.
- ✓ Ormanlık alanlarda **insanların bir yerden başka bir yere ulaşımı, tarımsal faaliyetler yapması, konut inşa etmesi** daha zordur.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN BEŞERİ FAKTÖRLER

SANAYİ:

- Sanayinin geliştiği yerlerde fabrikalar çoktur. Fabrikalar insanlara iş olanakları sağlar. Dolayısıyla **sanayinin geliştiği yerler aynı zamanda nüfusun da fazla olduğu alanlardır.** Çünkü sanayinin geliştiği yerler çok göç alır. Bu da nüfusun artmasına neden olur.

Ülkemize sanayiye bağlı olarak nüfusun yoğun olduğu yerler

- Çatalca–Kocaeli Bölümü,
- Bursa çevresi,
- İzmir, Zonguldak,
- Eskişehir-Ankara,
- Çukurova-Adana, İskenderun

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN BEŞERİ FAKTÖRLER

TARIM: Tarımsal faaliyetlerin geliştiği ve yoğun olarak yapıldığı yerlerde nüfus fazladır.

Ülkemizde tarım daha çok ovalarda yapılır.

Kıyı ovaları: Bafra ovaları, Çarşamba ovaları, Gediz ovaları, Çukurova

İç ovalar: Konya ovaları, Harran ovaları, Adapazarı ovaları, Bursa ovaları gibi.

TURİZM: Turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlerde yerleşme ve nüfus fazladır. Ülkemizde Ege ve Akdeniz kıyılarındaki merkezlerde nüfusun yoğun olmasının bir nedeni de turizm faaliyetleridir.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN BEŞERİ FAKTÖRLER

ULAŞIM:

- Ülkemizde, yer şekillerine bağlı olarak **ulaşımın kolay sağlandığı ve yolların kavşağında bulunan yerler sık nüfuslanmışken**, ulaşımın zor sağlandığı yerler az nüfuslanmıştır.
- **İstanbul, Kocaeli, Bursa, Eskişehir, Ankara, Gaziantep ve Kayseri** gibi illerde ulaşım rahat sağlandığı için ticaret gelişmiş, bu da nüfusun yoğunlaşmasına neden olmuştur.

TİCARET:

- Sanayinin geliştiği yerlerde ticaret imkânı da fazladır. Ticari faaliyetler bankacılık, eğitim, sağlık gibi hizmet sektörü kollarını ön plana çıkarır. **Ticaretin gelişmiş olduğu yerler insanlar tarafından daha çok tercih edilmektedir.**
- Örneğin, Adana, Kocaeli ve Kayseri gibi şehirlerin nüfusu fazladır. Ticaretin gelişmediği Bayburt, Çankırı, Gümüşhane gibi şehirlerde nüfus azdır.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN BEŞERİ FAKTÖRLER

MADENCİLİK

- Madenlerin ve enerji kaynaklarının işletilmesi için yoğun nüfusa ihtiyaç vardır. Bu nedenle **yeraltı kaynaklarının işletildiği alanlarda nüfus fazladır.**
- **Zonguldak (taşkömürü), Soma (linyit), Batman (petrol)** gibi alanlar bu tür yerlerdendir.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN BEŞERİ FAKTÖRLER

HİZMET SEKTÖRÜ

- **Hizmet sektörünün** geliştiği yerlerde **eğitim ve sağlık kurumları ile turistik tesisler** daha fazla olduğundan iş imkânları da fazladır.
- Ülkemizde **eğitim ve sağlık kurumlarının** yoğun olarak bulunduğu **İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir ve Adana** gibi illerimizin nüfusu her geçen yıl artmaktadır.
- Ülkemizde **yaz turizminin** yoğun olduğu Antalya, Muğla, Aydın, İzmir gibi şehirlerin nüfusu fazladır.
- **Kış turizminin** yaygın olduğu Uludağ, Palandöken, Kartalkaya, Erciyes gibi kayak merkezi alanlarının çevresinde, kış mevsiminde insan sayısı artmaktadır.

Ülkemizdeki Yoğun Nüfuslu Yerler

- ✓ Doğu Karadeniz kıyıları
- ✓ Marmara Denizi kıyıları
- ✓ Ege Bölgesi'nin kıyıları ile iç kesimlerdeki ovalar
- ✓ Antalya körfezi
- ✓ Çukurova çevresi

Ülkemizdeki Seyrek Nüfuslu Yerler

- Yıldız Dağları Bölümü (Kırklareli yöresi)
- Karadeniz Bölgesi'nin dağlık alanları
- Menteşe Yöresi (Muğla'nın kuzeydoğusu)
- Taşeli Platosu (Mersin-Antalya arası)
- Teke Yarımadası (Antalya'nın batısı)
- Tuz Gölü çevresi

Bölgelerimize Göre Çok ve Az Nüfuslu İller

Bölge	Çok Nüfuslu İller	Az Nüfuslu İller
Marmara	İstanbul, Bursa	Yalova, Çanakkale, Kırklareli
Ege	İzmir, Manisa	Uşak, Kütahya
Akdeniz	Adana, Mersin, Antalya	Kilis, Burdur, Isparta
Karadeniz	Samsun, Trabzon, Ordu	Bartın, Sinop, Karabük, Artvin
İç Anadolu	Ankara, Konya	Karaman, Kırşehir, Kırıkkale
Doğu Anadolu	Van, Erzurum, Malatya	Tunceli, Iğdır, Ardahan
Güneydoğu Anadolu	Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa	Siirt, Batman

Coğrafi Bölgelerimiz

Türkiye 1941 yılında yapılan I. Türk Coğrafya Kongresinde **doğal, beşeri ve ekonomik** özellikler bakımından **7 coğrafi bölgeye ayrılmıştır.**

- Karadeniz Bölgesi
- Marmara Bölgesi
- Ege bölgesi
- Akdeniz bölgesi
- Doğu Anadolu Bölgesi
- İç Anadolu Bölgesi
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi

BÖLGELERİMİZİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Karadeniz Bölgesinin Genel Özellikleri

- ✓ Dağlar denize paralel uzanır.
- ✓ **Her mevsim yağışlı ılıman bir iklimi vardır.**
- ✓ Bitki örtüsü ormandır.
- ✓ **Ülkemizin en fazla yağış alan bölgesidir.**
- ✓ Ormanların en fazla olduğu bölgedir.
- ✓ **En fazla heyelan olan bölgedir.** Bunun en temel nedeni yağışların fazla, bölgenin dağlık olmasıdır.
- ✓ **Kırsal nüfusun en fazla olduğu bölgemizdir.**
- ✓ Bölge **çay, fındık ve kenevir** üretiminde Türkiye’de 1. sıradadır.
- ✓ Ülkemizde **balıkçılığın en yaygın olduğu bölgedir.**
- ✓ Ülkemizde **taş kömürünün tamamı, bakırın yarısı** bu bölgeden sağlanır.

BÖLGELERİMİZİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Marmara Bölgesinin Genel Özellikleri

- Ortalama **yükseltisi en az olan bölgemizdir.**
- **Nüfus yoğunluğu en fazla olan bölgedir.**
- **Ayçiçeği, şeftali, kestane ve pirinç** üretiminde ilk sıradadır.
- **Sanayinin en çok geliştiği** ve sanayide çalışan nüfusun en çok olduğu bölgedir. Bu nedenle en çok göç alan bölgedir.
- **Ticaretin en çok geliştiği bölgedir.**
- Enerji üretiminin en az, buna karşın tüketiminin en fazla olduğu bölgedir.
- **Kümes hayvancılığı ve ipek böcekçiliğinde** ilk sırada yer alır.
- En fazla turist çeken ve **turizm gelirleri en fazla olan bölgemizdir.**

BÖLGELERİMİZİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Ege Bölgesinin Genel Özellikleri

- Ege Bölgesi'nde **dağlar denize dik uzanır**. Bu nedenle kıyılar çok **girintili ve çıkıntılı**dır.
- **Zeytin, üzüm, haşhaş, tütün, incir** üretiminde birinci sıradadır. **(ZÜHTİ)**
- Seracılıkta Akdeniz'den sonra ikinci sıradadır.
- **Çinicilik ve halıcılık** gelişmiştir.
- Bölge, yer altı kaynakları yönünden zengindir.
- Türkiye'de **linyitin en çok çıkarıldığı bölgedir**.
- **Marmara'dan sonra, sanayinin en çok geliştiği bölgedir**.

BÖLGELERİMİZİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Akdeniz Bölgesinin Genel Özellikleri

- ✓ **Toroslar** ülkemizin en uzun sıradağlarıdır.
- ✓ **Seracılığın** en çok yapıldığı bölgedir.
- ✓ **Kıl keçisinin** en çok beslendiği bölgedir.
- ✓ **Muz üretiminin** yapıldığı tek bölgedir.
- ✓ **Kış mevsiminin** en ılık geçtiği bölgedir.
- ✓ **Doğal bitki örtüsü makidir.**
- ✓ Bölgede **yaz turizmi** gelişmiştir.
- ✓ Bölge **yerfıstığı, muz, gül, mısır, soya fasulyesi, turunçgiller ve sebze üretiminde** birinci sıradadır.

BÖLGELERİMİZİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Genel Özellikleri

- Yurdumuzun **yüzölçümü bakımından en küçük** bölgesidir.
- **Orman oranı en az olan bölgemizdir.**
- **Pamuk, antepfıstığı, mercimek ve karpuz** üretiminde ilk sırada yer alır.
- Ülkemizde çıkarılan **petrolün tamamına yakını** bu bölgeden sağlanır.
- Türkiye'nin en büyük baraj gölü (**Atatürk baraj gölü**) bu bölgede yer alır.
- **GAP** sayesinde bölgenin büyük bir kısmı sulama imkânına kavuşmuş, suya ihtiyacı olan ürünler (pirinç, mısır, pamuk) yetiştirilmeye başlanmıştır.

BÖLGELERİMİZİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Doğu Anadolu Bölgesinin Genel Özellikleri

- Doğu Anadolu Bölgesi, **en yüksek bölgemizdir**. Türkiye'nin çatısı olarak bilinir.
- **Alan** (yüzölçümü) **bakımından en büyük bölgemizdir**.
- **En yüksek dağımız** Ağrı Dağı ve **en büyük gölümüz** Van Gölü bu bölgede yer alır.
- **Hayvancılığın en yaygın olduğu** bölgedir.
- **Sanayinin en az geliştiği** bölgedir.
- **Kayı** üretiminin en fazla yapıldığı bölgedir. (**Malatya**)
- **İklimi** karasal, **bitki örtüsü bozkırdır**.

BÖLGELERİMİZİN GENEL ÖZELLİKLERİ

İç Anadolu Bölgesinin Genel Özellikleri

- **En az yağış alan** bölgemizdir.
- **Tarım alanlarının en geniş olduğu** bölgedir. Yaygın olarak **tahıl tarımı** yapılır.
- **Buğday, arpa, şekerpancarı, patates, yeşil mercimek, nohut ve elmanın** en fazla yetiştirildiği bölgedir.
- **Patates, buğday, arpa, nohut üretiminde** Türkiye'de birinci sıradadır.
- **Koyun** yetiştiriciliğinin en fazla yapıldığı bölgedir.
- İklimi **karasal**, bitki örtüsü **bozkırdır**.

YERLEŞME VE YERLEŞMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- İnsanların, farklı özellikteki evlerde toplu ya da dağınık olarak yaşamalarına **yerleşme** denir.
- İnsanlar, genellikle **su kaynaklarının bol, toprağın verimli, iklim koşullarının elverişli, ev yapımına uygun malzemelerin olduğu** yerlere yerleşmişlerdir.
- Ülkemizde, farklı iklim özelliklerine bağlı olarak farklı konut(ev) tipleri görülür.

Konut(ev) Tipi	Görüldüğü Yerler
Toprak Evler	İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Taş Evler	Akdeniz Bölgesi
Ahşap Evler	Karadeniz Bölgesi

YERLEŞME TÜRLERİ

Kırsal Yerleşmelerin Özellikleri

- Nüfusu on binin altında olan **köy, kasaba** ve ilçe gibi yerleşmelerdir.
- Ekonomi **tarım ve hayvancılığa** dayanmaktadır.
- Evler genellikle çok katlı değildir.

Kentsel Yerleşmelerin Özellikleri

- ✓ Nüfusu on binin üzerinde olan **ilçe** ve **iller**dir.
- ✓ Ekonomik faaliyetler çeşitlidir (**sanayi, ticaret, turizm**)
- ✓ Evler genellikle betonarme ve çok katlıdır.

DOĞA VE İNSAN

- İnsan elinin değmediği, kendi kendine yetebilen, farklı bitkiler ve hayvanlara ev sahipliği yapan ortamlara **doğal ortam** denir.
- Tüm canlılar yaşamak için havaya, suya ve gıdaya ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlarını da doğadan (toprak, hava, su, maden) karşılarlar.
- **İnsanlar yaşamlarını sürdürmek için doğal ortamları değiştirerek ondan yararlanırlar.** Bu ihtiyaçları bazen doğadan aldıkları şekliyle bazen de değiştirerek kullanırlar.

Örneğin;

- **Barınmak için evler,**
 - **Ulaşımı sağlamak için yollar ve köprüler** yaparlar.
 - **Toprağı işleyerek ürün yetiştirirler.**
 - **Rüzgârı, suyu, madenleri** kullanarak **enerji elde ederler.**
 - **Akarsulardan ve göllerden yararlanarak balıkçılık** yaparlar.
 - **Madenleri işleyerek sanayi** de kullanırlar
 - İnsanlar, ticaret ve ulaşım için deniz kıyılarına limanlar yaparlar
- Ancak bunları yaparken zaman zaman doğaya zarar verirler. Bu da **hava, çevre ve su kirliliğine, toprağın verimsizleşmesine, erozyona ve doğal dengenin bozulmasına** neden olur.

Bir sonraki konumuz **Afetler ve Çevre Sorunları**

